

РОЗВИТОК ЗЕЛЕНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА БІЗНЕС-ПРОЦЕСИ ПІДПРИЄМСТВ

ДЕМ'ЯНЕНКО Тетяна¹, ОБИДЕННОВА Тетяна², ШЕЛЕСТ Олексій³¹ ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ ім. В.Н. Каразіна<https://orcid.org/0000-0001-9362-635X>² ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ ім. В.Н. Каразіна<https://orcid.org/0000-0002-5548-3906>³ ННІ «Українська інженерно-педагогічна академія» ХНУ ім. В.Н. Каразіна<https://orcid.org/0000-0001-8397-9397>

У статті проаналізовано концепцію зеленої економіки, її основні принципи та цілі, а також розглянуто та показано тенденції та перспективи розвитку цієї галузі в Україні з урахуванням поточної ситуації та проблем, що стримують її розвиток на даному етапі. Проблеми, пов'язані з нераціональним використанням природних ресурсів, варварськими методами ведення бізнесу, не спрямованими на задоволення потреб споживачів і якість продукції, а лише на отримання прибутку, використання енергоємних технологій у господарській діяльності з великим накопиченням відходів. Сьогодні технологічні, економічні, екологічні та соціальні проблеми підприємств призводять до перегляду всіх систем управління безпечним існуванням суспільства та забезпечення його добробуту. Тому поява «зеленої економіки» стала необхідною для суспільства, адже цей вид економіки поєднує в собі всі сфери життя.

Метою даного дослідження є перевірка основних тенденцій та перспектив розвитку економіки сталого розвитку в Україні. з метою досягнення мети необхідно відповісти на такі завдання: перевірити концепцію «зеленої економіки», узагальнити основні принципи завдання, визначити перспективну тенденцію розвитку екологічно орієнтованої економіки України.

Згідно з визначенням, запропонованим Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), зелена економіка являє собою економічну систему, яка спрямована на підвищення рівня добробуту населення та забезпечення соціальної справедливості, водночас істотно знижуючи екологічні ризики та дефіцит природних ресурсів. Головною метою зеленої економіки є забезпечення гармонійної взаємодії між трьома основними аспектами розвитку: соціальним добробутом, економічним прогресом і захистом довкілля. Іншими словами, зелена економіка вимагає збалансованої та ефективної інтеграції соціальної, економічної та екологічної складових сталого розвитку. Варто підкреслити, що зусилля всіх учасників перехід до зеленої економіки має враховувати необхідність досягнення як короткострокових, так і середньострокових результатів, одночасно спрямовуючи зусилля на довгострокову системну трансформацію. Економічне зростання Забезпечення ресурсами, підтримка соціального захисту та справедливості, а також фінансування ініціатив і розвиток можливостей для впровадження принципів зеленої економіки.

На сьогоднішній день зелена економіка є невід'ємною частиною сталого розвитку, яка спрямована на забезпечення гармонійного співіснування економічних, соціальних та екологічних систем. У контексті розвитку «зеленої» економіки в Україні, попри значний потенціал і перспективи, наразі бракує цілісного підходу та чіткої стратегії реалізації цього напрямку. Крім того, існують численні проблеми, які потребують термінового вирішення, зокрема питання раціонального використання природних і мінеральних ресурсів, захисту навколишнього середовища, а також недостатнього фінансування цієї сфери. Тому сьогодні необхідно зосередитися на вирішенні існуючих викликів, розробці ефективної концепції впровадження та розвитку зеленої економіки в Україні й активному впровадженні цієї стратегії в життя. Лише завдяки збалансованому поєднанню екологічних, економічних і соціальних складових розвитку наша країна може обрати шлях сталого розвитку та досягти економічного прогресу та підвищення рівня життя населення.

Ключові слова: «зелена» економіка, сталий розвиток, державна політика, перспективи розвитку, система державного управління.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2024-14-50>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ
ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

У статті проаналізовано концепцію зеленої економіки, її основні принципи та цілі, а також розглянуто та показано тенденції та перспективи розвитку цієї галузі в Україні з урахуванням поточної ситуації та проблем, що стримують її розвиток на даному етапі. Проблеми, пов'язані з нераціональним використанням природних ресурсів, варварськими методами ведення бізнесу, не спрямованими на задоволення потреб споживачів і якість продукції, а лише на отримання прибутку, використання енергоємних технологій у господарській діяльності з великим накопиченням відходів. Сьогодні технологічні, економічні, екологічні та соціальні проблеми підприємств призводять до перегляду всіх систем управління безпечним існуванням суспільства та забезпечення його добробуту. Тому поява «зеленої економіки» стала необхідною для суспільства, адже цей вид економіки поєднує в собі всі сфери життя.

В останні десятиріччя у зв'язку зі значними негативними змінами в навколишньому природному середовищі все більшої актуальності набуває питання екології, збереження та охорони навколишнього середовища внаслідок нецільового та нераціонального зростаючого використання природних ресурсів, постійне збільшення обсягів виробництва та зростання кількості промислових об'єктів, які не відповідають екологічним стандартам, створюють негативний вплив на довкілля. У відповідь на ці виклики багато країн світу впроваджують екологічно чисті технології, вдосконалюють системи ефективного використання ресурсів та активно розвивають «зелену» економіку. Україна також починає рух у напрямку необхідних змін, роблячи перші кроки у цьому напрямі. У зв'язку з

цим надзвичайно важливо дослідити потенціал, перспективи, можливості та основні тенденції розвитку «зеленої» економіки в нашій країні.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Зокрема, варто зазначити, що Галушкіна Т.П., Гарлицька Д.А., Маковоз А.С., Мамалига В.А., Марченко А.І., Мірошніченко В.В., Потапенко В.Г., Скороход І.С. і багато інших працюють над цією проблемою. Проте, незважаючи на те, що проведено багато дослідження, присвячені впровадженню «зеленої» економіки в Україні, досі не повністю охоплюють окремі аспекти проблем та перспектив її розвитку, що супроводжуються певними суперечностями. Саме тому ця тема залишається актуальною для подальшого вивчення.

ВИДІЛЕННЯ НЕДОСЛІДЖЕНИХ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Попри зростаючий інтерес до розвитку зеленої економіки, все ще бракує досліджень питання її адаптації до особливостей окремих галузей економіки. Існує потреба у більш глибокому аналізі впливу екологічних інновацій на ефективність бізнес-процесів підприємств різного масштабу. Мало вивченими залишаються механізми фінансування екологічно орієнтованих проектів у малому та середньому бізнесі. Важливо також дослідити роль державної підтримки та регулювання у стимулюванні підприємств до переходу на принципи зеленої економіки

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Це дослідження має на меті перевірити основних тенденцій та перспектив розвитку економіки сталого розвитку в Україні. з метою досягнення мети необхідно відповісти на такі завдання: перевірити концепцію зеленої економіки, узагальнити основні принципи завдання, визначити перспективну тенденцію розвитку екологічно орієнтованої економіки України.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Згідно з визначенням, запропонованим Програмою ООН з навколишнього середовища (ЮНЕП), зелена економіка являє собою економічну систему, яка спрямована на підвищення рівня добробуту населення та забезпечення соціальної справедливості, водночас істотно знижуючи екологічні ризики та дефіцит природних ресурсів. Головною метою зеленої економіки є забезпечення гармонійної взаємодії між трьома основними аспектами розвитку: соціальним добробутом, економічним прогресом і захистом довкілля. Іншими словами, зелена економіка вимагає збалансованої та ефективної інтеграції соціальної, економічної та екологічної складових сталого розвитку. Варто підкреслити, що зусилля всіх учасників перехід до зеленої економіки має враховувати необхідність досягнення як короткострокових, так і середньострокових результатів, одночасно спрямовуючи зусилля на довгострокову системну трансформацію. Економічне зростання Забезпечення ресурсами, підтримка соціального захисту та справедливості, а також фінансування ініціатив і розвиток можливостей для впровадження принципів зеленої економіки.

До пріоритетних напрямів діяльності, що стосуються «зеленої» економіки, належать застосування поновлюваних джерел енергії, покращення енергоефективності будівель, просування стійкого розвитку транспорту, удосконалення сільського господарства і водного господарства, а також переробка відходів і оптимізація застосування матеріалів у процесах виробництва процесах [11].

Хоча зелена економіка має спільні цілі для всіх країн, її розвиток може набувати специфічних особливостей залежно від людських, природних та економічних ресурсів кожної країни. Наприклад, у розвинених країнах основна увага може приділятися підвищенню енергоефективності в будівництві та транспорті, міському плануванні та раціональному використанню земельних ресурсів. У дослідженнях зазначаються різні економічні інструменти й ринкові механізми для здійснення переходу до екологічно орієнтованої економіки. Це зокрема, приватні та державні інвестиції у зелене виробництво, державна політика закупівель, яка стимулює виробництво екологічно чистих продуктів, міжнародний обмін екотехнологіями, цільова державна підтримка досліджень і розробок, спрямованих на створення екологічно безпечних технологій, тощо.

При цьому варто зазначити, що процес розвитку та переходу до «зеленої» економіки супроводжується значними викликами. До основних проблем, на які вказують науковці, належать недостатність внутрішніх фінансових ресурсів, відсутність сприятливих умов для залучення інвестицій, економічні ризики, пов'язані з упровадженням енергозберігаючих та впровадження

безвідходних технологій, поряд із недостатньою екологічною обізнаністю населення [4]. У контексті впровадження зеленої економіки в Україні існує ряд специфічних труднощів. Зокрема, це відсутність цілісної державної політики у цій сфері, висока енергоємність виробничих процесів, значний обсяг утворення відходів, зокрема у видобувній промисловості, високий рівень споживання традиційних джерел енергії та низька частка використання відновлюваних. Крім того, недостатньо розвинена система зелених тарифів уповільнює стимулювання переходу до альтернативних джерел енергії, що зменшує їхню привабливість для інвесторів.

Окрім зазначених вище проблем, існують й інші не менш важливі аспекти, такі як: низький відсоток переробки відходів, недостатнє фінансування галузей, які вимагають значних капіталовкладень, особливо на початкових етапах розвитку; погіршення стану ґрунтів, що суттєво впливає на сільське господарство; значний рівень зношеності виробничої та соціальної інфраструктури; технологічна застарілість значної частини виробничих потужностей; а також недостатньо ефективна інформаційно-просвітницька робота з популяризації ідеї зеленої економіки серед населення [10]. Водночас варто відзначити, що нинішній етап розвитку України супроводжується додатковими внутрішніми викликами, пов'язаними з втратою контролю над окремими територіями. У цих умовах перед урядом країни стоїть складне завдання: подолання внутрішніх проблем, виконання зобов'язань за угодою з ЄС, активне сприяння економічній трансформації формування сприятливих умов для сталого розвитку.

Для подолання цієї проблеми необхідно розробити комплексну державну політику, спрямовану на розвиток зеленої економіки як ключового інструменту для досягнення сталого розвитку. Така політика має враховувати всі вимоги та бути здатною адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх змін, що сприятимуть стабілізації еколого-економічних умов у країні. Водночас важливим кроком є створення спільної стратегії, детального плану дій і послідовне впровадження заходів для реалізації концепції «зеленої» економіки в Україні [9]. Попри численні виклики, які стоять на заваді розвитку зеленої економіки, Україна має низку сприятливих умов (рис. 1).

Рис.1. Передумови розвитку «зеленої» економіки в Україні

По-перше, Україна володіє значними запасами чорноземів і сприятливими кліматичними умовами, що створює умови для ефективного використання цього ресурсу, хоча його збереження ще не стало ключовим пріоритетом для економічного розвитку країни. По-друге, швидке виснаження запасів органічного та мінерального палива виступає важливим фактором, що стимулює пошук альтернатив. Третім важливим чинником є перспективи розвитку вітроенергетики завдяки використанню потенціалу гірських і степових регіонів. Крім того, значний потенціал України полягає в розвитку сільського господарства, особливо органічного. Для цього країна має всі необхідні ресурси: великі площі родючих чорноземів, низький рівень застосування хімічних добрив і пестицидів, експортні можливості до країн Західної Європи та достатню кількість робочої сили [3].

Україна має значний потенціал для реалізації концепції зеленої економіки, однак для цього необхідно враховувати ключові принципи та підходи, зображені на рис. 2.

Реалізація моделі зеленої економіки, окрім дотримання основних принципів і правил, передбачає посилення ролі держави та її інституцій у регулюванні економічних і екологічних процесів [1]. Це включає налагодження співпраці між державою та бізнесом, створення сприятливих умов для розвитку підприємств, що впроваджують екологічні технології та нові стандарти. Також важливо забезпечити державну підтримку компаній, які дотримуються соціальної та екологічної відповідальності, а також стимулювати діяльність некомерційних екологічних організацій. Особливу увагу слід приділяти розвитку екологічної свідомості населення шляхом створення освітніх програм і ініціатив, спрямованих на популяризацію ресурсозбереження та екологічної культури.

Рис.2. Принципи та підходи для впровадження зеленої економіки

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

На сьогоднішній день зелена економіка є невід'ємною частиною сталого розвитку, яка спрямована на забезпечення гармонійного співіснування економічних, соціальних та екологічних систем. У контексті розвитку «зеленої» економіки в Україні, попри значний потенціал і перспективи, наразі бракує цілісного підходу та чіткої стратегії реалізації цього напрямку. Крім того, існують численні проблеми, які потребують термінового вирішення, зокрема питання раціонального використання природних і мінеральних ресурсів, захисту навколишнього середовища, а також недостатнього фінансування цієї сфери. Тому сьогодні необхідно зосередитися на вирішенні існуючих викликів, розробці ефективної концепції впровадження та розвитку зеленої економіки в Україні й активному впровадженні цієї стратегії в життя. Лише завдяки збалансованому поєднанню екологічних, економічних і соціальних складових розвитку наша країна може обрати шлях сталого розвитку та досягти економічного прогресу та підвищення рівня життя населення.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Chobitok V., Chumak L., Demianenko T., Us Y. Formation of an innovative and creative system of managing the development of industrial enterprises. MATEC Web of Conferences. 2019. Vol. 67. Режим доступу: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/08/shsconf_NTIUkrSURT2019_01002/.

2. Боровик Ю. Т., Єлагін Ю. В., Полякова О. М. «Зелена економіка»: сутність, принципи, перспективи для України. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 69. С. 75–83.
3. Дем'яненко, Т. (2024). Напрями забезпечення сталого розвитку інноваційно-орієнтованих підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 18(36). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-09)
4. Prokhorova, V., Mrykhina, O., Koleshchuk, O., & Demianenko, T. (2024). Assessing the effectiveness of implementing immersive technologies within university sustainable development systems. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5(13 (131), 35–47. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.314232>
5. Гарлицька Д.А. Побудова зеленої економіки – основна складова європейської інтеграції України. *Економічна думка*. 2017. № 2(27). С. 15–19.
6. Гура А.О., Гуцан Т.Г. Зелена економіка: сутність, чинники та перспективи розвитку в Україні. Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Економіка». 2017. № 17. С. 42–51
7. Марченко О.І., Мамалига В.О. Зелена економіка: теоретичні аспекти. *Східна Європа: економіка бізнес та управління*. 2019. № 6(23). С. 535–541
8. Мірошніченко В.В., Тьорло В.О. Проблеми становлення «зеленої» економіки в Україні. *Наукові записки НаУКМА. Економічні науки*. 2018. № 1(3). С. 83–88
9. Прохорова, В., Бажанова, О., & Дуднева, Ю. (2021). Конвергентно-когнітивні основи інноваційного розвитку промислових підприємств. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 10(20). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07)
10. Дуднева, Ю., Обиденнова, Т., & Єльнікова, Г. (2022). Інноваційний потенціал підприємств малого бізнесу. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 13(26). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-13\(26\)-06](https://doi.org/10.33296/2707-0654-13(26)-06)
<https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/440/382>
11. Шелест О., Обиденнова, Т. Удосконалення методів підвищення соціальної відповідальності організації в умовах воєнного стану. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*, 2023. 17(34). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-15)

REFERENCES:

1. Chobitok V., Chumak L., Demianenko T., Us Y. Formation of an innovative and creative system of managing the development of industrial enterprises. *MATEC Web of Conferences*. 2019. Vol. 67. Режим доступу: https://www.shs-conferences.org/articles/shsconf/abs/2019/08/shsconf_NTIUkrSURT2019_01002/.
2. Borovyk Y. T., Yelagin Y. V., Polyakova O. M. "Green Economy": Essence, Principles, Prospects for Ukraine. *Bulletin of Transport and Industry Economics*. 2020. № 69. Pp. 75–83
3. Demyanenko, T. (2024). Directions for ensuring sustainable development of innovation-oriented enterprises. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics*, 18(36). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-18\(36\)-09](https://doi.org/10.33296/2707-0654-18(36)-09)
4. Prokhorova, V., Mrykhina, O., Koleshchuk, O., & Demianenko, T. (2024). Assessing the effectiveness of implementing immersive technologies within university sustainable development systems. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5(13 (131), 35–47. <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2024.314232>
5. Harlytska D.A. Building a Green Economy – the Main Component of the European Integration of Ukraine. *Economic thought*. 2017. № 2(27). Pp. 15–19.
6. Gura A.O., Gutsan T.G. Green Economy: Essence, Factors and Prospects of Development in Ukraine. *Collection of scientific papers of the H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University "Economics"*. 2017. № 17. pp. 42–51
7. Marchenko O.I., Mamalyga V.O. Green Economy: Theoretical Aspects. *Eastern Europe: Economics, Business and Management*. 2019. № 6(23). pp. 535–541
8. Prokhorova, V., Bazhanova, O., & Dudneva, Y. (2021). Convergent-cognitive foundations of innovative development of industrial enterprises. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics*, 10(20). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07)
9. Dudneva, Y., Obidenнова, T., & Yelnikova, G. (2022). Innovative potential of small businesses. *Adaptive Management: Theory and Practice. Series Economics*, 13(26). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-13\(26\)-06](https://doi.org/10.33296/2707-0654-13(26)-06)
<https://amtp.org.ua/index.php/journal2/article/view/440/382>
10. Shelest O., Obidenнова, T. Improving methods for increasing the social responsibility of the organization under martial law. *Adaptive Management: Theory and Practice. Economics Series*, 2023. 17(34). [https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-15](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-15)

DEVELOPMENT OF GREEN ECONOMY AND ITS IMPACT ON BUSINESS PROCESSES OF ENTERPRISES

DEMYANENKO Tetiana, OBYDIENNOVA Tetiana, SHELEST Oleksii
NNI "Ukrainian Engineering and Pedagogical Academy" KhNU named after V.N. Karazina

The article analyzes the concept of the "green" economy, its basic principles and goals, as well as considers and shows trends and prospects for the development of this industry in Ukraine, taking into account the current situation and problems that hinder its development at this stage. Problems related to the irrational use of natural resources, barbaric methods of doing business, not aimed at satisfying the needs of consumers and the quality of products, but only at making a profit, the use of energy-intensive technologies in economic activities with a large accumulation of waste. Today, technological, economic, environmental and social problems of enterprises lead to the revision of all systems for managing the safe existence of society and ensuring its well-being. Therefore, the emergence of the "green economy" has become necessary for society, because this type of economy combines all spheres of life.

In recent decades, due to significant negative changes in the environment, the issue of ecology, preservation and protection of the environment due to the inappropriate and irrational growing use of natural resources, the constant increase in production volumes and the growth of the number of industrial facilities that do not meet environmental standards have become increasingly relevant. In response to these challenges, many countries around the world are introducing environmentally friendly technologies, improving resource efficiency systems and actively developing the green economy. Ukraine is also beginning to move towards the necessary changes, taking the first steps in this direction. In this regard, it is extremely important to explore the potential, prospects, opportunities and main trends in the development of the "green" economy in our country.

The purpose of this study is to check the main trends and prospects for the development of the sustainable development economy in Ukraine. In order to achieve the goal, it is necessary to answer the following tasks: to test the concept of the "green economy", to summarize the basic principles of the task, to determine the promising trend in the development of an environmentally oriented economy of Ukraine.

According to the definition proposed by the United Nations Environment Program (UNEP), a green economy is an economic system that aims to increase the level of well-being of the population and ensure social justice, while significantly reducing environmental risks and scarcity of natural resources. The main goal of the green economy is to ensure harmonious interaction between the three main aspects of development: social well-being, economic progress and environmental protection. In other words, the green economy requires a balanced and effective integration of the social, economic and environmental components of sustainable development. It is worth emphasizing that the efforts of all participants in the transition to a green economy should take into account the need to achieve both short- and medium-term results, while directing efforts to long-term systemic transformation. Economic growth Providing resources, supporting social protection and equity, as well as funding initiatives and developing opportunities to implement green economy principles.

Today, the green economy is an integral part of sustainable development, which aims to ensure the harmonious coexistence of economic, social and environmental systems. In the context of the development of the "green" economy in Ukraine, despite the significant potential and prospects, there is currently a lack of a holistic approach and a clear strategy for the implementation of this direction. In addition, there are numerous problems that need to be urgently addressed, in particular, the issues of rational use of natural and mineral resources, environmental protection, as well as insufficient funding in this area. Therefore, today it is necessary to focus on solving existing challenges, developing an effective concept for the implementation and development of the green economy in Ukraine and actively implementing this strategy. Only through a balanced combination of environmental, economic and social components of development can our country choose the path of sustainable development and achieve economic progress and improve the living standards of the population.

Keywords: green economy, sustainable development, state policy, development prospects, public administration system.